

ajakiri

ERINUMBER
AJAKOHAST ESTOVISIOONI OTSIDES

XXIV

1981

I * AJAKOHAST ESTOVISIOONI OTSIDES

Eessõnaks	...2
Sellest mis järgneb	...3
Tuleviku perspektiiv	...5
Sihid ja suunad	...7

* SÄILITAMISEST

Soovime säilitada	...9
Resolutsioonidest	..11
Torontos	..13

* KILDE PAGULASAJALOOST

Paguluse algaastad	..15
Kohanemine	..17
Toimub lõhestus	..18
Välis-Eesti	..20
Naasudes olevikku	..23

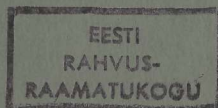
* SÄILITAMISEST TORONTOS ..24

II * TULEVIKUST

Sissejuhatuseks	..28
Ühiskond ja isikuvabadus	..29
Riik ja rahvas	..32
Majandus	..34
Noored	..37
Keel ja kultuur	..42

* LÕPPSÕNA

Kokkuvõttes	..52
-------------	------

Toimetus ja talitus:

A J A K I R I

 2661 Kingston Rd.
 SCARBOROUGH, Ont.
 M1M 1M3 CANADA

Nr. 4 (34)

toimetanud:

 Vello Salo (tegevtoime-
 taja, tel. 416-265-2458)

 Vello Soots
 Henno Sillaste
 Heino Jõe
 Käbi Lokk
 Lembitu Ristsoo

 Erik Miller (kujundus)
 Tõnu Mägi (talitus)

 Aastatellimine
 (6 numbrit):
 U\$ 12.-
 (Kanadas C\$ 12.-)

Esindus Skandinaavias:

 Enno Klaar
 Grindsgatan 52/I
 S - 116 57 STOCKHOLM
 Tel. 08 - 42 45 59

 Aastatellimine: rkr. 50,
 postgiro nr. 12 77 47 - 4
 Stockholm.

Esindus Austraalias:

 Tiia Raudma
 11/19 Waruda Street
 KIRIBILLI NSW 2061
 Tel. (02) 929 - 4726

Aastatellimine: A\$ 10.-

Mida mõtlevad eestlusest väliseesti noored?
Kaks neist on omal algatusel näinud vaeva
eakaaslaste küsitlemise, vastuste vaagimise
ja perspektiivi seadmisega. *AJA KIRI* avaldab
autorite kujundatud originaalteksti muutmata
kujul. Olgugi et on tegemist Toronto koha-
like olude vaatlemisega, tohiks see ergutada
samalaadilist põhiliste küsimuste arutamist
mujalgi, näit. Rootsis ja Austraalias.

Toimetus

ajakohast estovisiooni otsides

© 1982 Kalle Naelapea & Hillar Liitoja. World Rights Reserved.

EESSÕNAKS:

Käesoleva dokumendi alged olid Torontos, 1980 a. hilissuvel. Juhtusime kokku seltskondlikus atmosfääris, kus jutt kulges eestluse teemadele.

Arutasime asjaolu, et olime pagulaseestlaste ühiskonnast eemale langemas, kuid tundsim sellest kahju, sest eestlus omas meis suurt osatähtsust.

Ühine keel, ainulaadne ajalooline ning kultuuriline väljavaade oli jätnud mingi kustutamatu suuna meie hinge.

Soovisime paremini mõista tänapäeva eesti ühiskonda ja mõelda tulevikuvõimalustele. Otsustasime samas vaimus edasi arutada ja ideed paberile panna, ning aja jooksul saime mitmelt poolt toetust, abi ja soovitusi.

Tasapisi hõlmas see tegevus ka teiste noorte ideid ja tõekspidamisi. Järgnev 'aruanne', kuigi subjektiivne, proovib olla kokkuvõtte sellest, mis meile ja teistele on silma torganud ja südamele jäänud.

TULEVIKU PERSPEKTIV:

SELLEST MIS JÄRGNEB:

Aruanne käsitleb eestlust ja kuidas seda menetletakse. Tegeleme eeskätt eestlusega Torontos ja kaasneva väitega, et eesti ühiskond Torontos soovib eestlust ja iseennast säilitada. Varsti leiame, et raske on seda väidet tõestada, sest see mis Toronto ühiskonnas eestluse nime alla käib, ei näita, et ühiskond enese edasiviimisest eriti siiralt hoolib.

Heidame siis pilgu pagulusajaloole, otsides kuidas ja mikspärast me endid praeguses olukorras leiame. Selle kaudu selgivad olud mis on jätnud ühiskonna võrdlemisi nõrgaks. Pahaselgelt tuleb esile, et Toronto eesti ühiskond ei soovigi praeguses vormis ennast säilitada.

Kuna vanu sihte ei ole enam võimalik saavutada, jõuame tulemusele, et Torontos ei ole enam mõeldav ega mõttekas eestlust endisel viisil menetleda.

*

Aruande teises pooles otsime kindlamat ühiskondlikku tulevikku. Käsitleme ühiskonda tervikuna ning samuti arutame tänapäeva olusid üksikasjalisemalt. Üritame näidata kuidas efektiivsemalt kasutada seda mis meil järel on ja kuidas oleks võimalik omavahelisi seoseid tugevdada.

*

Oleme tõsisemaid küsimusi käsitleanud ja ei saagi nendele lõplikult vastata. Ei ole meil mingisugust kümne või kahekümne aasta plaani - vaid käputäis soove ja soovitusi.

Rõhutame, et pakume siin response mis mõeldud kasetahuna, arutluste ja tegevuste tulehakatiseks.

TULEVIKU PERSPEKTIIV:

Käesolev aruanne kasvas meie murest eesti ühiskonna tuleviku pärast.

Kartsime, et eesti noored ei ole võimalised eestlust hoidma ning edasi viima.

*

Arutluste jooksul proovisime võimalikkuse piirides ka teiste noorte arvamusi ja kogemusi tundma õppida. Hiljuti palusime mõningatelt, et nad suuliselt enam kui tosinale küsimusele vastaksid nii pikalt või laialt kui nad soovisid.

Küsitlemine toimus iga isikuga eraldi; ükski noor ei olnud noorem kui 20 a. ega vanem kui 30 a. ning kõik omasid ülikoolihariduse. Toonitame, et kuigi ei ole siin põhjaliku statistilise uurimisega tegemist, väärivad vastused siiski meie tähelepanu.

*

Mida siis vastati küsimusele: Mida võime oodata Toronto eesti ühiskonnalt järgmise kümne aasta jooksul?

- * Tehakse samu asju edasi; vähem inimesi võtab osa.
- * Sähvatusi; siis kokkuvarisemine.
- * Bestlus säilitab end; nooremal generatsioonil on tugev põhi all, aga järgmise generatsiooniga tulevad palju suuremad raskused.

- * Jääb pealiskaudselt eksisteerima; praegu on ühiskond nagu haavatud uss, mis viimset vingerdab.
- * Tulevikupilt on väga negatiivne: organisatsioonid varisevad kokku, tekivad suured rahalised probleemid, suurüritused kaovad ära.
- * Tulevikupilt on positiivne. Töö käib edasi ja teineteist toetatakse.

Vastustest on näha, et kui ühe ennustus on positiivsem, siis teise oma negatiivsem.

Küsites, mida võiks kümne kuni kolmekümne aasta pärast oodata, kuulsime aga vastuseid, mis olid eranditult täis pessimismi:

- * Ühiskond ei jää ellu.
- * Ühiskond eksisteerib, aga palju väiksema liikmeskonnaga.
- * Tasapidine hajumine; eesti keelt räägitakse palju vähem.
- * Very possibly it will survive - playing on guilt.
- * Suur-üritused jäävad ära; isikud viivad oma organisatsioonid hauda.
- * Enam ei räägita Eesti vabastamisest; rõhk pannakse kultuurile, mitte poliitikale.
- * Assimileerumine.

*

Ilmselt on meie hulgas enamuses need, kes muret tunnevad eestluse tuleviku kohta. Kurb on ka märkida, et ühelgi polnud lootust, et meie tulevik oleks healoomuline ning vitaalne.

Selline olukord nagu näitaks, et on hädasid meie ühiskonna edasiviimisega.

SIHID JA SUUNAD:

Õeldakse tihti pealegi, et meie ühiskonnas puudub igasugune siht, kuhu poole end suunata.

Küsisime siis noortelt:

Kas on meie ühiskonnas teadlikku sihti?

Kas on meie ühiskonnas teadlikku suunda?

Küsimus tundus igale ühele raske olevat ja kõik nõudsid täpsustamist 'sihi' ja 'suuna' mõtete erinevusest.

*

Viskame jälle korraks vastustele pilgu:

* on siht, on suund.

* sihti ei ole; suund on, aga ainult edasi teha seda, mis kord juba alatud. Eestlased töötavad omavahel hästi ainult väikestes gruppides.

* siht on vaba Eesti; suund on 'enesesäilitamispaanika'.

* siht on isiklik materjaalne heaolu ja suundi on mitmeid; ühist suunda ei ole.

* ei sihti ega suunda.

* siht on vaba Eesti; suund on noorte hulgas eestluse tunnetust tekitada.

* siht on väga idealistlik: kultuuri säilitamine; vanemad soovivad vaba Eestit, noorematel ei ole endi sihid veel selgunud.

*

Leidsime, et erilist tähelepanu vääris ühe noore arusaam:

* On küll teadlik siht: et Eesti oleks vaba; aga keegi seda ei soovi. See on nagu unelm - kui Eesti vabaks saaks ei sooviks keegi sinna tagasi minna. Ainus mõte eesti keele rääkimisel on see, et tagasi kodumaale minna, kus seda keelt saaks kasutada.

Ühist suunda ei ole, kuna sihini ei soovita jõuda. Selle tõttu sarnanevad ühiskonna mitmed suunad ilutulestiku rattale, mis sädemeid igale poole puistab.

*

Küsisime siis: Kas üks ühiskonna sihtidest on enesesäilitamine või ei ole?

säilitamisest ▶ ▶ ▶

SOOVIME SÄILITADA:

Eestlastel paguluses on olnud kombeks üpris regulaarselt koguneda, et enda olukorda ja sihte arutada.

Siis kui end peeglis vaadatakse, ollakse teadlikud, et ühiskonna olukord võiks mingil määral parem olla, ning võetakse vastu igasuguseid resolutsioone.

Heitkem pilk korraks järgmise nelja näite peale:

- ▶ Meie ühiskonna kontinuiteet oleneb eesti noorte pidevast huvist kaasa tulla ja töötada. Andkem neile võimalusi selleks, et noortest saaksid teadlikud eestlased ja tugevad võitlejad Eesti enesemääramise õiguste taastamisel.

Rahvuskongress 1969
Torontos

- ▶ Kuna eestluse säilitamine vabas maailmas vajab oma püsimiseks eesti rahvuskultuuri ja omapära edasiarendamist ning rikastumist värskete jõudude ja maailma-vaadetega, siis meil kui eesti noortel tuleks selle tegevuse raskuspunkt oma peale võtta.

Noorte Kongress 1974
Torontos

- ▶ Rahvuskongress rõhutab, et eesti kultuurlooming kõikides faasides peab säiluma ja arenema. Eesti keel, kirjandus, kujutav kunst, muusika ja rahvakunstiline tegevus ning etnograafiline loomung on olulisteks vahenditeks meie säilumisele paguluses rahvana ja meie vabadusvõitluses.

Rahvuskongress 1980
Stokholmis

- ▶ Eestluse püsümise aluseks on eesti kodu, kool, organisatsioonid, skautlik liikumine ja kõigi usutunnistuste kogudused. Oluline on nooremate generatsioonide senisest suurem rakendamine organisatsioonide ning koguduste tegevuse juhtimisel.

Rahvuskongress 1980
Stokholmis

*

Resolutsioone uurides on täiesti ilmne, et viimne kui üks sisaldab eestlaste poolt soovi püsüma jääda.

RESOLUTSIOONIDEST:

Tundub, et ühiskond teab küll millises suunas ta soovib liikuda, aga embakumba ei ole selleks võimeline või ei oska enda soove käiku panna. Resolutsioonide suhtes on olnud liialt sõnu aga puudulikult teostust. Ei näe ka muudatusi toimumas, mis oleks tegelikkusega kursis. Tegeleme ühe pööraselt veidra olukorraga, millest ühiskond ilmselt ei oska või ei soovi pääseda.

Resolutsioonid proovivad ühiskonna tegevust suunata säilitamise alal - aga nende käikupanemine oleneb paljude üksikisikute tööst ja koostööst. Kindel on aga see, et energilistest töötajatest puudust ei ole.

Kas ei ole siis mõeldav, et resolutsioonid, eriti võetud tervikuna, on ebarealistlikud ja mitte läbi- viidavad?

Kas ei oleks aeg tunnistada, et see mida soovime, on osalt võimatu? Et me ei suudagi 'eesti kultuuri loomingu kõiikides faasides säilitada'? Kuivõrd realistlik on loota, et saaksime 'arendada eesti keelt, kirjandust, kujutavat kunsti, muusikat, rahvakunstilist tegevust ning etnograafilist loomingu'?

Kui eelnimetatu olekski läbiviidav, hõlmaks see tegevus ainult üht Stokholmi resolutsiooni! Mida siis peale hakata ülejäänud kahekümneneljaga?

*

Sihte pole uuendatud ja päevakohaseks tehtud ning aastast aastasse on vajadus äärmiselt similaarseid resolutsioone vastu võtta.

Tundub, et meie endised sihid on nii südamelähedased, et me muutuvates olukordades ei raatsi nendest loobuda.

Sellepärast pahatihti tunnetamegi, et meie ühiskond ei ole tänapäeval iseendaga kaugeltki mitte kursis.

TORONTOS:

Toronto eesti ühiskonnas esineb paradoksaalne problemaatika. Võiks ühest küljest öelda, et ühiskond on endaga rahul, sest ta ei tegele eriti enda olukorra muutmisega ega parandamisega. Teisest küljest tundub, et ühiskond on oma nõrkustest küllaltki teadlik.

Küsisime siis endilt: kas on eestlaste enesesäilitamise soov korda läinud?

Vastuseks: jah ja ei.

On neid kes leiavad, et eestlust on tublisti säilitatud. Need, kellel on säärane hoiak, võivad näpuga näidata kirikute, koolide, ajalehtede ja igasuguste teiste organisatsioonide püsimisele ning tegevusele. Eestlased käivad koos ja teevad koos. Noored võtavad osa, räägivad eesti keelt ning tunnetavad oma eestlust.

Ilmselt on kõik korras.

On aga teisi, kelle arvates on eestlus Torontos mööduvate aastakümnetega muutunud aina nõrgemaks ja verevaesemaks. Leitakse, et tehakse vana asja vana moodi. Puudub igasugune särts, elevus ja hool. Puudub omavaheline koostöö ja üksteise austamine. Noored ei valda eesti keelt ja on harulduseks kui nad seda omavahelise kõnekeelena pruugivad. Neid on ka aina raskem kaasa tõmmata organisatsioonidesse.

Ilmselt kõik ei ole korras.

Küsisime siis noortelt, kas säilitamine Torontos on korda läinud või ei ole?

Vastused hõlmasid nii mõlemaid

äärmusi: * väga õnnestunud

* üldsegi mitte korda läinud

kui ka nende vahepealset:

* siiaaani on suhteliselt väga palju korda läinud; mitte aga selles mõttes, et kõik on eestlastena püsinud.

Leiame, et nagu rusikas silmaauku sobis järgmine vastus:

* pealtvaadates tundub, et kõik on korras, aga ometigi on palju viga.

*

Miks on olnud häda enesesäilitamisega?

Ehk leiame oma minevikust osa vastusest.

kilde pagulasajaloost ▶ ▶ ▶

PAGULUSE ALGAASTAD:

Meie pagulasühiskond sai oma alguse teise maailmasõja lõpul. Eestlased, kes põgenesid kodumaalt arvestasid esialgu sellega, et võõrsilolek on ajutine. Siis sidus meid ühte saatus, ning koos elati läbi väga rasked olud. Kõikide südames oli lootus ja ootus isamaale peatselt tagasi jõuda.

Maailepilt kujunes aga selliseks, et oli eba-realistlik seda sihti lähemas tulevikus saavutada. See kibe mõistmine, tulles igapäevaelu eri-ajal, oli kindlasti üks kurvematest ja raskematest hetketest väga paljudele eestlastele.

Lohutuseks oli aga lootus, et lastest kasvaksid eestlased.

Algaski siis rahaliselt vaeste, kuid hingeliselt jõuliste inimeste poolt uue isikliku ja ühis-kondliku vundamendi ladumine. Loodi enestele kodud ja need olid kodud mis mõeldud tulevastele lastele. Varuti ühiselt Eesti Maja, suvekodud, kirikud ja koolid.

Võimalik oli siis ilma suurema kapitalita väga palju saavutada. Vabatahtlikest töolistest ei olnud puudust, ning suurel määral töödati väljaspool raha ökonomiat.

Elasime siis eestlastena ja ühiskond oli siis tihe ja tugev. Tol ajal räägiti igalpool ainult eesti keelt ning eestlus oli mõttekas, igapäevane, vahest isegi täisajaline. Töötati südilt eesti ühiskonna heaks.

Kehtis üldine arvamus, et põgenikud peavad ühte hoidma ja võitlema 'kannatava kodumaa' eest. Kõrvaliseks jäid isiklikud sihid kui oli tegemist eesti rahva säilitamisega. Oli isiklik, kui ka hingeline vajadus meie keelt, kultuuri ja rahvameelsust säilitada, kuna olime võõrastena võõral maal.

KOHANEMINE:

Tasapisi kohanes meie ühiskond võõrsilolekuga ning päevast-päevane tegevus hõlmas rohkem kohalikku ühiskonda. Oleneti aina vähem teistest eestlastest ning omavaheline kontakt suundus aegamööda enam seltskondlikule pinnale.

Fookus kulges ühistöö pealt isiklike huvide saavutamise ning elumugavuste kindlustamise poole. Iseenesest oli see loomulik järgmine samm. Ühiskond, mis oli juba algusest peale mitmekesine, saavutas majandusliku stabiilsuse ning hakkas pakkuma igasuguseid erinevaid alternatiive eestlusega tegelemiseks.

Eesti maja sai võlavabaks, kerkisid mitmed uued organisatsioonid ning paistis, et tulevikul oli tugev põhi all.

Tähelepanu väärib aga see, et samaaegselt tekkisid inimeste vahel tõsised ja tüli-tekkitavad polaarsused.

Olime aeglaselt kaotamas ühist tunnetust, millele pagulus oli ehitatud. Mõnedele oli välispoliitika tähtis, teistele kultuur, kolmandad tegid karjääri. Algas juba siis inimeste eemalelangemine olemasolevatest ühiskondlikest raamistikest ning see toimus puhtisiklikel põhjustel. Ühiskonna killustus, mistõttu on aegamööda kallist elujõudu kaotatud, võttis hoogu.

Rahvasuu sõnab, et kus viis eestlast, seal viis arvamust. Kuna aga harva avalikult arutati lahkavamuste tõttu tekkinud probleemistikke, hoidsid erihuvilised omaette. Kommunikatsioon-kanalite atroopiaga kaasnes omavaheline ebausaldus, ning olukord aina halvenes.

'Ei mingit kompromissi ...'

K. Päts

TOIMUB LÕHESTUS:

Kuuekümmendate aastate keskpaiku toimus sündmustik, millele kaasnev poleemika rebis meie ühiskonna pooleks. Olukorra haripunktiks kujunes järgmine juhtum:

Üks Eesti 'NSV teeneline kirjanik' viibis lühikest aega Torontos, ning soovis teiste kirjandushuvilistega kokku puutuda. Kodumaaga oli sõjast saadik äärmiselt vähe kontakti olnud, ning see oli siinolijatele üks esimesi suhtlemisvõimalusi.

Toimiski kirjanikuga koosviibimine, millest osa võttis kümnekond Toronto eestlast. Kuna see ei juhtunud salaja, said varsti teised sellest teada, sealhulgas ka isikud, kes leidsid, et kodu-eesti kirjanikuga kokkusaamine oli täiesti ebasünnis ja lubamatu. Otsustati nende poolt, et koosviibimine ja kõik osavõtjad tuleks hukka mõista.

Seda siis tehtigi. Anonüümselt levitati brošüür, kus toodi ära kohalolijate nimed, süüdistades neid isamaa reetmises.

Tegeleme siin ühe grupi poolt teistele ettekirjutamisega, et mida võib teha ja mida mitte. Oleks nagu sel grupil selge olnud, mis see 'õige' eestlus on ja kuidas 'õige' eestlane käitub.

Järgnes kohutav poleemika. Seisukoht, et Eestiga ei tohi mingit kontakti pidada, oli niivõrd äärmuslik ning selle pealesurumine oli ka kohati nii rõve ja ebameeldiv, et endine ühiskondlik koostöö ei olnud enam mõeldav. Paljud ei olnud nõus suhtlemisevastase hoiakuga, kuigi seda toetas meie Rahvusliku Välisvõitluse Nõukogu (RVN).

Oli ilmne, et ühiskonnas oli palju teisitimõtlejaid. Küsimus aga oli nii teravas fookuses, et keegi ei saanud erapooletuks jääda.

Selle tõttu oli siis viha ja vaenu ning otsesest ründamist. Sõbrad mõistsid sõpru hukka ja kirjanikuga koosviibimisel olijad lõigati ühiskonnast välja. Nii tekkiski lõhe, mille järelkajas tegeles meie ühiskond kahel erineval taustal.

Ajakirjandus ja olemasolevad organisatsioonid tegelesid endises suunas edasi ja ei tunnustatud Kodu-Eesti kultuuri loomingu väärtust. Leiti, et kõigest mis Nõukogude Eestis valminud, tuleb hoiduda.

Seetõttu, need kes huvi tundsid ajakohase kodumaise kultuuri vastu pidid põlu all tegutsema, kuna iga avalik juhtum kus võeti liberaalne seisukoht, sai suure lärmi aluseks.

VÄLIS-EESTI:

Keset lõhestuse korralagedust sai täisealiseks meie esimene võõrsilsündinud generatsioon. Olles üles kasvanud välismaal, tunnetasid noored eestlust teisiti, kui need, kes Eestist siia olid jõudnud.

Põgenikel aga oli eesti keel ladusalt suus ning kultuur loomupäraselt tuttav. See tulenes Eesti riigis elamisest igapäevaste eestlastena. Nende eestluse tunnetusega käis käsikäes tahtmine Eestis jälle vabalt elada.

Pole siis ka mingi ime, et paljude keskseks ja vankumatuks sihiks on tänapäevani välisvõitlus. Oodati, et ka noored võtavad üle samad sihid.

*

Noortel oli aga ühiskondlik siht ebaklaar ning neil oli vajadus arutada ja selgitada olemasolevaid olusid. Eestlus oli nendele legend millest aktustel ja kodudes kõneldi, seltskondlik seos ja pool-ähmane kultuuridentsus.

Huvi eestlusega tegeleda oli siiski suur, mis näitas, et vähemalt isiklikul pinnal oli järgmisel generatsioonil tõhus alus. Ühiskondlikul pinnal oli aga tohutu puudus loovast ja pädevast tegevusest.

Sellist lünka proovis täita uus eestluse harrastamisevorm, mida võiks nimetada Välis-Eesti kultuuriks, et seda eristada endisest Pagulaskultuurist.

Välis-Eesti kultuuri sütitas eesti üliõpilaste ja vilistlaste tegevus. Sündisid ajakirjad, pandi käiku Kotkajärve Metsaülikool, toimusid Noortekongressid. Tegeleti isegi välisvõitlusega uuel viisil, nagu näiteks Batun'i raames. Noorte seas oli tugev tahtmine eestluse sihte edasi viia ning ajakohastada. Ja seda siis proovitigi teha.

*

Tuletaksime siinjuures aga meelde, et Toronto eestlas-konna seas valitsesid lõhestuse ja killustuste tõttu suured pinged, millest ei pääsenud ka mitte noored. Kuigi noored oma seisukohti väljendasid päris hästi, summutas energiat ja initsiatiivi asjaolu, et noori ei mõistatud, vahest isegi ei proovitud mõista, selle asemel leiti, et ei tegeleta 'õieti'. Prooviti noori endise estovisiooni raamesse paigutada.

Noortele kõige hämmastavam aspekt oli see, et Välis-Eesti generatsiooni toetati minimaalsel kombel. Vanad tundsid harva huvi uute suunade vastu, ning tulid vaid erandina kaasa. Teravalt puudus ka majanduslik toetus.

Sellist hädastikku arutati siis noorte poolt kongressidel ja mujal kuid raske oli muuta antud olusid. Tulemuseks oli noorte energia hajumine, kuna olud käisid vastupidi nende lootusele, et saab eestlust värskes vaimus edasi viia.

Siiski, Välis-Eesti kultuur, mis pakkus vabameelsemat suhtumist, tõmbas kaasa enam ning rohkem neid, kes tunnetasid, et Pagulaskultuur oli hääbumas ning vajab loomingulist särtsu.

NAASUDES OLEVIKKU:

Tänapäeval ei paina meid enam endisel viisil mineviku lahkeliid, kuid järeleefekte on siiski teravalt tunda.

Viimase 5 - 10 a. jooksul toimunud muudatusi kirjeldati noorte poolt meie küsitelu raames järgmiselt:

- * Inimesed on hakanud objektiivsemalt globaalset pilti vaatlema.
- * It's easing up politically. People are more openminded about what is going on in Eesti. Multiculturalism has made estos negatively self-concious.
- * Less effort expended on speaking Estonian. Also more cynicism about esto cause - it's a relic of childhood, not realistically applied.
- * Valitseb nüüd letargia.
- * Rahaline toetus on täiesti nigelaks muutunud.
- * Vanema ja noorema generatsiooni vaheline lünk oli varem suurem, kui ta praegu on.
- * Mitmed inimesed on kadunud oma eraellu, kuid ka mitmed on meie hulka tagasi jõudnud.
- * Väikeste gruppide lahkuminek on liiale läinud. Viimase kümne aasta jooksul on nad täiesti üksteisest eraldunud.

SÄILITAMISEST TORONTOS:

Oleme aruandes eestluse säilitamist ja Toronto ühiskonda käsitlenud.

Millistele järeldustele jõuame?

*

Esiteks: Ühiskond kannatab illusiooni all, et tal on suur mõju Eesti vabaduste taastamisel. Nii hiljuti kui Stokholmi Eesti Päevadel 1980 tehti suuri sõnu 'vabadusvõitluse' kohta. Ei ole ikkagi veel mõistatud, et Eesti tulevik on suurvõimude ja kodu-eestlaste käes. (Vajalik ei ole kaugemale vaadata kui Poola sündmustele 1980-81.)

Teiseks: Ühiskond ei ole võimeline ausalt peeglisse vaatama. Ta ei ole võimeline iseenele kohta ebameeldivusi aksepteerima.

Lõhet ei tunnustata ning sellest vaigitakse, isegi ajakirjanduses. Tehakse ikkagi endisel viisil resolutsioone, mis ainult ühiskonnas läbiviidavad.

Kolmandaks: Kuigi lõhet ei tunnustata, seda tajutakse. Lõhiskonnas on eestluse vaimus eriti noortel raske tegutseda. Suurem osa teisest generatsioonist ei ole kuuekümne aastate sündmustest üldsegi teadlikud. Noored mõistavad küll, et miski on viltu, aga neil pole aimu kuidas või mikspärast.

Neljandaks: Ühiskond jookseb inertsil jõul ning ei tunnusta muutuvaid olusid. Tehakse sõnadega suuri linnu säilitamise suhtes, aga unustatakse täielikult, et on siiski järel vähe seda energiat mis oleks üldsegi huvitatud ja nõus ennast eestluse poole pöörama.

Viiendaks: Eestlased Torontos ei tunnista, et nende säilitamis-potentsiaal on tänapäeval väiksem kui kunagi enne. Väga raske on midagi saavutada ühiskonnas kus puudub isikute vaheline austus ja respekt. See tõttu ei ole lühiskonnas õiget koostööd ning resolutsioone ei saa täide viia.

Kuueandaks: Ühiskond on täielikult kaotanud lootuse, et midagi imposantset võiks säilitamis-tööst tulla. Lootust on kaotatud kuna teatakse, et Eestisse enam tagasiminekut ei ole. Lapsi ei kasvatata selle mõttega, et nad läheksid Eestisse elama.
Seda aga ei tunnistata.

Seitsmendaks: Kuna ühiskonna liikmed on lootuse kaotanud ei soovi nad ühiskonda enam säilitada. Selle tõttu ei olda ka enam nõus eestluse poole suuremaid rahasummasid suunama.

Kaheksandaks: Sellest, et lootust on kaotatud, ei olda isegi ehk teadlikud. Selle asemel häbenetakse ja toimitakse süü tundeist, kuna ei ole julgust endi vigu tunnista ja muudatuste kaudu uhkelt edasi liikuda.

Nõus ei olda ei unustama ega andestama; ollakse kohusetundlikud aga mitte vitaalsed eestlased.

*

Inimesed ja ühiskonnad tegutsevad nii, kuidas nad soovivad.

Kui ühiskonna soov on end säilitada, siis ta seda kindlustab.

Kui Torontos on lubatud igasugustel asjadel käest ära minna, siis on see sellepärast, et küllalt ei ole olnud otsest hoolt.

Siiamaani on ühiskonna liikmete isiklike huviseid ja poliitilise hoiakuid tähtsamaks peetud kui ühiskonna ja eestluse heaolu.

...

see salm on mu südamevaevast
kas oskame hoida kõik ühte
kas oskame hoida ühte
kui heitunud mesilaspere
kas oskame hoida ühte
ja minna nii läbi mere.

Paul-Erik Rummo

tulevikust ▶ ▶ ▶

SISSEJUHATUSEKS:

Eelnevas osas käsitlesime ühiskonna laialdasi probleeme.

Järgneva osa vaatevinkel on hoopis optimistlikum ning selle perspektiiv lootusrikkam.

Aruande järgmise osa positiivsus tuleneb seigast, et Torontos on siiski arvukalt neid, kes eestlust tugevasti tunnetavad ja energiliselt kaasa löövad. On kindlasti ka neid, kes on eestlusele momendil kaotsi läinud, kellest võiks olude muutumise tõttu aktiivsed ja huvitatud osavõtjad kujuneda.

Ei soovi kaugeltki maha matta Toronto ühiskonda. Hiljuti on igasuguseid positiivseid tundemärke näha. EKS on uuestisünni edukalt läbi elanud. Metsaülikool, selle asemel, et veresoonte lubjastust lubada, on eesti ühiskonna kohta ennekuulmatu sammu teinud ja mõttepausiks ukсед aastaks sulgenud. Et augusti viimase nädala tegevuslünka täita, sünnitati Loomingupäevad. EKNis on näha rohkem noori nägusid ning noored ähvardavad eesti teatri üle võtta!

Järgnev osa aruandest näitab siis noorte tegijate perspektiivi ning käsitleb üksikasjalikumalt järgmist viit aspekti: ühiskond ja isikuvabadus, riik ja rahvas, majandus, noored ning keel ja kultuur.

Iga osa lõpeb soovide või soovitustega. Jääme lootma, et neid arvesse võetakse.

- Iga noore ja vana kohustuseks peaks olema üksteise tõekspidamiste ja mõtteviiside respektierimine.

Noorte Kongress 1974
Torontos

ÜHISKOND JA ISIKUVABADUS:

On enimgi tungivalt esile tulnud, et pahatihti on meie seas 'eestlust' liiga rangelt ja absoluutselt käsitletud. Selletõttu on esile kerkinud teoreetiline eestlus ja tagaplaanile vajunud elav süsteem, millest koosneb tugev ühiskond.

Oluline on meeles pidada, et iga ühiskond koosneb üksikisikutest, kellel igaühel on oma erinev tagapõhi, suhtumine ning arusaam oma ühiskonnast ja maailmast. Seega oleneb ühiskonna heaolu sellest, kui hästi ta täidab oma liikmete isiklikke vajadusi. Sellepärast ei ole meil mõtet lootagi, et noored võtaksid osa, kui ei leidu seda mis neid huvitab.

Küsisime nii noortelt kui ka vanadelt, kes varem ühiskonnas aktiivselt tegelesid, et miks nad on sellest ühel või teisel määral võõrdunud.

Vastati, et Toronto ühiskond ei ava küllalt soodsaid võimalusi võrreldes sellega, mis välismaa pakub. Paljud aga leidsid, et nad on eemale jäänud, kuna nendega on ümber käidud kuidagi lohakalt ja hoolimatult.

*

Ei tohiks unustada, et lõppude lõpuks otsustab igaüks ise, kas eestlaseks jääda või mitte.

Pole kindlamat vahendit vastumeelsuse loomiseks, kui noortele ettekirjutamine, mida nad on kohustatud tegema.

Meie tungivaks sooviks on, et tulevikus ei suruta noortele eestlust peale, vaid hoopis proovitakse nende huvi ja uudishimu toita.

Ühtlasi oleks soov vältida igasugust ettekirjutamist. Kas lubame endil ette kujutada ühiskonda, kus kõik liikmed on kohustused ise enda peale võtnud?

*

Välis-Eesti kultuuri aluseks ei ole mitte ühine riik, vaid ühine huvi.

Olukord tingib, et isiklik seos eestlusega saab harva olla täisajaline. Suur osa meie rahvast, eriti noortest, on vaid piiratud määral ühiskondliku tegevusega seotud.

Kui soovime vältida eemalelangemise kasvu, on kindlaks kasuks, kui me peame meeles, et iga eesti päritoluga isik, kes eestluse vastu mingil määral hoolt kannab, on eestlane. (Praegustes oludes oleks ka ehk tark keeleoskust mitte tingimata isegi arvestada.)

Estlus omakorda on see, mida eestlased teevad, on teinud, ning eriti see, mis eestlastel on ainulaadne või omapärane.

Estlus on mitmepalgeline, ning meie sooviks on, et ühiskondlikul taustal võetakse arvesse ja proovitakse mõista pagulaste, välis-eestlaste ja ka vähemuste osatähtsust, potentsiaali ning vajadusi.

*

Nendime, et inimesed tihti tegelevad eestlusega nüüd väikestes loovates ja huvilistes tuumik-gruppides ning väldivad omavahelisi konflikte. See on äärmiselt positiivne nähe, ning jääme lootma, et meie ühine taust kujuneb selliseid gruppe ja ka suuremaid organisatsioone siduvaks kommunikatsioon-võrguks.

► Vabadusvõitluse edukaks jätkamiseks on oluline elujõuline eestlaskond.

Rahvuskongress 1980
Stokholmis

RIIK JA RAHVAS:

Meie isamaa on olnud väliseestlaste seas äärmiselt tähtsaks emotsionaalseks seoseks. Siis kui meie vanemad põgenesid Eestist, ei olnud tähtsamat sihti kui vabadusvõitlus. Praegugi on eestlaste seas peaaegu eranditult soov, et eesti rahvas vabalt oma tuleviku määritleks.

Fakt on aga, et eesti noored ei saa kaasa minna välisvõitlusega säärasel kujul, kui seda on endiselt mõistetud. Vabariik on minevikus, ning leitakse, et aktuaalne 'vabadusvõitlus' toimub kodumaal, kus aeglaselt, kuid pidevalt tegeletakse isikuvabaduse laiendamisega. Oleks mõttekas, kui neid püüdlusi siit poolt toetatakse.

On loomulikult tähtis, et me koguksime ja teeksime teatavaks nii kaaseestlastele kui ka teistele, mis meie rahva ajaloos on kogetud. On ühtlasi tähtis seda ilma üleliigse dramaatilisuseta teha. Samuti oleks kasulik, kui me endid Balti riikidega ei piiraks, vaid nõuaksime vabadusõigusi igale maailmakodanikule.

ENSVga suhtlemisküsimus on olnud kõige suurem valu ja probleemide tekitaja ja on tõsiselt lõhestanud meie ühiskonna. See seik on ehk killustanud meie pagulasühiskonda enam kui ükski teine faktor.

Meie soov, südamest, on et keegi ei kirjutaks mitte kellegile ette, kas võidakse Eestit küllastada või mitte. Ei soovi, et oleks kellegile ettekirjutatud missugused inim- ja kultuurilised kontaktid ühele või teisele on lubatud. On kuidagi absurdsuse tipuks, et võideldakse siin Eesti vabadusõiguste eest, aga ometi keeldutakse samu õigusi lubamast meie enda ühiskonna liikmetele.

*

Küllalt kaua on teisitimõtlejaid hukka mõistatud. Absoluutselt vajalik on luua amnestia suhtlemis küsimustes, et ravida meievahelist lõhet.

Tundub, et tänapäeval on Eestiga suhtlemisküsimuse sensitiivsus vaibumas. Jääme lootma, et eelnimetatud amnestia tuleks põhjalik ja lõplik.

► ... iga eestlase kohustuseks (on) eesti organisatsioonide ja koguduste töö toetamine jõukohase majandusliku ja kaastöö panusega.

Rahvuskongress 1980
Stokholmis

MAJANDUS:

Säilitamine on kulukas, aga meil resursse on. Neid tuleks targasti suunata, eriti noorte poole, sest tähtis on pädevat 'kultuuridentsust' meie noortele ja lastele võimaldada.

Loomingulist kasvu aga piirab meie majanduslik jõud. Kõneleme siinjuures rahast ja kapitalist, mis teenib eestluse huvisid, ehk estodollaritest, ja millisel viisil need rahad võetakse meie ühishuvides tarvitusele.

Tänapäeval tundub rahapuudus olevat, sest noored väidavad, et kui pöörduda eesti ürituste poole uue mõtte või ideega, siis peaaegu eranditult on vastuseks: 'Pole võimalik. Ei ole raha.'

Kas tõesti on raha niivõrd vähe, et me oma loomingulist kasvu ei suuda toetada?

Mikspärast on meie noorte seas Sihtkapitali siht müsteeriumiks?

On tarvilik teravamalt uurida meie majanduslikke suundi.

Meie minevikus on vabatahtlik tööjõud mänginud olulist rolli, eriti paguluse algaastatel, kus puudus rahaline alus.

Olud on aga muutunud. Vähem ja vähem inimesi peavad eestlust nii oma südameasjaks, et nad ilma rahalise tasuta oleksid nõus suurt tegema. Paljud ei ole ka enam nõus olnud endi vabatahtliku panuse eest kriitika alla sattuma. Järelikult on igasugused väärt inimesed end eemale hoidnud ning selletõttu on igasuguste ürituste kvaliteet langenud.

Probleem seisneb osalt ka selles, et ühiskonna liikmed ei toeta küllalt ühiskonna tegevust.

Tihti peale arvestatakse sellega, et noored vabatahtlikult annetaksid oma tööjõudu, ning teeksid seda mis kindlasti palka väärrib.

Tundub nagu oleks meiega tänapäevani jäänud põgeniku odavusmentaliteet.

*

Nendime, et kui taset on soovitud, siis tuleb ka kulusid kanda. Õieti võib säilitamistöö küllaltki kalliks minna.

Et võimaldada näiteks kõike seda toredat, mis Kotkajärvel on saavutatud, oli tarvis muretseda maaala ja ehitusmaterjale mis omal ajal maksid päris lopsakat hinda.

Küsisime siis: kas ühiskond soovib efektiivsemalt säilitada või nõuab ta ka edaspidi, et kõik töö olgu ainult vabatahtlik?

Selge on see, et raha ei kindlusta kõrgemat taset. Siiski näitab see ühiskonna poolt enda vastu hoolt ning nõuab ka seda hoolt vastu.

*

Jõuame järelduseni, et energiline majanduslik toetus on hädavajalik. Tänapäeval on tugev tunne, et eriti viimase kümne aasta jooksul on raha suunatud enam vanemate heaks ja mitte noorema generatsiooni kasuks.

Leiame, et estodollarid oleksid ideaalselt eestluse tegevuse poole suunatud ning selliselt toetaksid nad olemasolevaid suundi kui ka võimaldaksid uute ürituste käiku tõukamist.

Ei tohi loota, et meie kultuur siin välismaal areneks, kui noored peavad toetust kerjama.

Sellepärast leiamegi, et oleks mõtteks luua noorte fond ehk kassa, olgu see siis uus üritus või osa Sihtkapitalist.

Sellise kassa kaudu saaksid noored omal algatusel midagi eestluse raames teha. Noorte teha oleks kassa käiku-panemine ja ülalpidamine: selle organiseerimine, raha korjamine ja jagamine.

Kassa tekitamisel on hea mitu eelist, nende seas:

- * Fond annaks noortele julgust uute ürituste peale mõtlemiseks, sest rahaallikas oleks olemas.
- * Kuna raha hankimine toimuks noorte iseendi käest, oleks noorte seas rohkem lootust, et nende ideid võetakse vastu.
- * Fondi kaudu võiks soovikorral igäüks noorte tegevust otseselt õhutada.

► Suunakem noori, ärgem sundigem.

Rahvuskongress 1969
Torontos

NOORED:

Asjaolu, et vanem generatsioon on sündinud Eestis aga noored mitte, on ainult probleemikamaks teinud iseenesest mõistetava generatsioonidevahelise lünga.

Paljude vanemate soov on olnud, et lapsed kasvaksid üles tublideks 'eestlasteks'.

Selletõttu on noori proovitud suunata, aga see pole ka täitsa korda läinud.

Tänapäeval on meie noored hajali valgunud ning aina raskem on neid suunata.

Ei jää muud valikut üle, kui oodata noorte sihtide väljakujunemist ja kui vähegi võimalik, siis neid ka toetada.

*

Noored tihti räägivad, et nad ei tunne endid 'vabana' eesti ühiskonnas. See on vist halvasti väljendatud. Eigem vastab tõele see, et noored ei tunne endid 'teretulnud'. Ehk tuleneb see sellest, et liialt kergelt on initsiatiivi ja teisisitimõtlemit hukka mõistetud.

Noortele tekitab meelehäarmi vanemate omavaheline jagelemine ja järgnev poleemika, kuid omavahelistest lahkelistest teatakse siiski suhteliselt vähe. On üldsegi säärane tunne, et meile proovitakse kõike ilusaks ja roosiliseks teha, olgu see siis ükskõik mis aspekt eestluse mineviku kohta.

Toonitame, et säärane tunnetus on juba pikemat aega kehtiv olnud ning selle kohta on isegi resolutsioone vastu võetud:

► Kuna on leitud, et kasulik on olla eestlane, tahavad noored rohkem teada eestlusest ja selle probleemidest.

Rahvuskongress 1969
Torontos

*

Võiks öelda, et kui noored teeksid rohkem ja nuriseksid vähem, siis nende poole pööratakse rohkem tähelepanu.

Nendime aga, et suur osa raskusest seisneb selles, et lõhiskonnas on üpris raske midagi käiku viia. Keegi ei vaidleks vastu, et koostöö vanemate ja noorte vahel on soovitatav kui mitte isegi hädavajalik.

Ütleksime, et ainult siis, kui töötatakse koos ja arvestatakse noorte soove, on võimalik uusi sihte luua ja teostada.

Selle tõttu aga tekkib muudatusi.

Selliseid muudatusi ei tohi karta, vaid vastupidi: on äärmiselt tähtis, et vanem generatsioon aitab noortel selliseid muudatusi ja kohandamisi läbi viia.

Peame meeles, et Välis-Eesti on siiski eneseloomisfaasis ja korralikku alust püsimiseks pole veel leitud.

*

Oleme juba maininud, et siiski leidub noori, kes on valmis aega ja energiat eestlusele pühendama. Märkimisväärne on, et nende huvi tuleneb suurel määral sellest, mis Eestis praegu juhtub.

Kui noorte käest küsisime arvamusi Eesti küllastamise kohta, pooldati seda ühel häälel.

*

On näidatud, et noortele võib eestlus tore olla. Näiteks Metsaülikoolist või gaidlusest-skautlusest tulevad paljud koju täis eestlusevaimu.

On oluline, et selline energia ja positiivsus raisku ei läheks.

Käsitleme siis korraks noorte moraalset toetust:

- * Palume seda mitte iseenesestmõistetavaks pidada, et noored eestlusega tegelevad.
- * Aidake kaasa, et noored endid teretunud tunneksid.
- * Kui noored juba teevad, siis näidake huvi. Tulge vaatama ja kuulama; ning proovige mitte liialt vahele segada.

Soovitus:

On korduvalt mainitud, et kõige suuremaks takistuseks säilitamisele on asjaolu, et noortel ei ole olnud kohta, kus regulaarselt koguneda, kohta kus nad oleksid saanud omavahel täielikult vabalt olla, kus neile keegi peale ei hüppaks. Sellise seltskondliku miljöö puudumise tõttu on noortel äärmiselt raske omavahel tegeleda huvilisel ning estoenergilisel pinnal. Eesti Maja noorteruum sobib küll noorte organisatsioonide tarvituseks, kuid on täielikult puudulik ebaformaalseks suhtlemiseks, mis eriti tähtis tulevikuvõimaluste teostamisel.

Kui soovime, et noored omavahel estohuviliselt tegutseksid, kas on ettekujutatav, et me leiaks elumaja, kergesti kättesaadavas asukohas, ning avaks paraaja hurraaga ühe 'noortekodu'?

Igal eesti noorel peaks olema säärases noortekodus võimalik kasutada ruume, teha kas muusikat, teatrit või muud selle sarnast. Õhtutel võiks toimuda seltskondlik koosviibimine, ehk mingi etenduse või muu fookusega. Võiks teistest linnadest külasolevatele noortele pakkuda õömaja. Võiks teha seal õieti kõike mis vajalik.

Kodukord olgu lihtne, hõlmates respekti kaasinimeste vastu ja kodu olgu hoitud puhtas korras.

Kuna kodu mõte oleks eestluse oaasi tekitamine, oleks eesti keele tarvitus äärmiselt soojalt soovitatud, kuid raske oleks inglise keele pruuki absoluutselt ära keelata.

Loomulikult ei ole mõeldav, et noored endile suure maja ostaksid või ehitaksid. Mõttekam oleks üürida mitmetoaline korter või midagi selle sarnast.

Kas leidub kogu, kes oleks nõus pakkuma noortele teatud rahasumma noortekodu esimeste kuude üüri katteks, tingimusel, et noorte seas luuakse vastav organisatsioon, mis oleks valmis seda teostama ja käiku viima?

*

Nendime, et kui säärane koht oleks tänapäeval olemas, oleks see kindlasti ka kasutusel.

Kui nüüd luua noortekodu, ei ole kaugeltki kindel, et sellest otsekohe suurt kasu oleks.

Oleme siiski optimistlikud, et viie või kümne aasta jooksul võiks sellest midagi väärtuslikku kujuneda.

- ▶ Eesti keel ja kultuur on meie noortele tähtis eestluse säilitamisel ja edasiarenemiseks, sellepärast tahame olla kontaktis kõikide kultuuriteadetega, nii Eestis kui ka välismaal.

Noorte Kongress 1974
Torontos

KEEL JA KULTUUR:

Eestlaste kõige tähtsam ja tugevam identsusesäilitamisvahend on kahtlematult nende keeleline ja kultuuriline pärand. Ilma keeleta ei ole kultuuri ja ilma kultuurita ei ole elavat eestlust.

Eesti keel on tohutult keeruline keel, ning kui sellega täisajaliselt ei tegeleta, on küllaltki raske selles keeles omavahel mõtteid vahetada.

Kahjuks tänapäeval, eriti noorte seas, räägitakse üha vähem eesti keelt. Eesti keele alalhoidmine jääb aina raskemaks, kuna see ei ole mitte meie õppimis-, töö-, ega elukeel. Vähe on leida neid kelle keeleoskus oleks nii korralik, et nad eesti keeles tunneksid endid mugavamalt kui kohalikus keeles. Mõtlemiskeelgi on tihtipeale inglise keel, millest siis eesti keelde tõlgitakse.

Ei ole kahtlust, et pruugitakse eesti keelt üha vähem meie igapäevases elus ja ka meie üritustes. Arvestame asjaolu, et noorte tegevustest on momendil rahvatants ja võimlemine kõige populaarsemad ja elujõulisemad. Eelnimetatud gruppide heaolu tuleneb kindlasti tublist organiseerimisest; on siiski märgitav, et nende menetlemiseks ei ole eesti keelt tingimata vaja.

Niinimetatud 'umbkeelsed', kes oma vähese keeleoskuse tõttu ehk pisut häbenevad, saavad vabalt meie kultuuri füüsilistest külgedest osa võtta. Häda seisneb aga selles, et kui me keel ei ole kasutusel me rahvatantsud lakkavad olemast elav kultuur, vaid pigem moodustavad mingi viimse reliikvia.

Oleks kahju, kui meie keel muutuks kreool-keeleks, aga selles suunas siiski liigutakse (viies garbidžit välja, pestes tišše^v). Ei ole abiks ka need vanemad kes proovivad ise 'popp' olla, ning lastega või noortega räägivad inglise keeles.

Oleks lootus keelepruuki viia hoopis kasulikumale, kaasaegsemale pinnale kuna ainult keele säilitamise kaudu saame oma kultuuri positiivsetesse suundadesse rakendada.

*

Pagulaskultuur momendil mõõnab. Ei saa öelda, et meie kultuuriline tegevus oleks eriti elav või kaasaegne. Kirjutatakse ja loetakse, tehakse ja tuntakse huvi suhteliselt vähe.

On tähtis, et kultuur peegeldaks tänapäeva olukordi. Kui rahvuskultuur ei adapteeru maailmale, siis paha- tihti tehnoloogilised saavutused ja uued mõtlemisviisid ähvardavad teda surmaga. Selline saatus ähvardab kõige enam neid kultuure, mis ei ole valmis end ümber- kohandama uutele oludele.

Et pagulaskultuur elaks, on positiivses vaimus vaja kasutada nii uusi materjale kui ka värskaid vahendeid. Ainult siis kui looming on 'elav' võib see eestlusele kasvu ja pikemat elu kindlustada.

*

Tähtis on mõista ja tunda eestluse kahepinnalist olu- korda: Kodu-Eesti ja Välis-Eesti kultuur.

Kui üks

toetaks teist võiks meie kultuur hõisata.

Kodu-Eesti on meie keele otsene allikas. Samast kohast leiame oma kultuuri 'juured'. Kodu-Eesti kultuuril on olnud viimase paarikümne aasta jooksul pakkuda palju, mis maailma tasemeline.

Paguluses oleme hoopis võõras miljões. Juhul kui me oma keele kaotame, jääks Kodu-Eesti kultuur meile täielikult kasutamatuks. Samaaegselt ei oleks meil ka midagi vastu pakkuda.

Ei tohiks ka unustada, et lõppude lõpuks oleme kõik eestlased, ja kui meil siinpool merd on midagi olulist pakkuda, ollakse sellest Kodu-Eestis äärmiselt huvitatud.

*

Keeletundjate osatähtsus paguluses suureneb mööduvate aastakümnetega. Kui lõppresultaadiks on see, et teisest generatsioonist tuleb isegi paarsada puhta keelega isikut, on see juba suur saavutus ning peaksime sellega rahul olema.

Et kaasa aidata meie kultuuri positiivset edasi liikumist oleks väärt:

- * erilist tähelepanu pöörata nende poole, kes veel keelt valdavad, neid toetada ning kõigiti neile võimalust anda, et nad saaksid nii meelepärased kui ka kasulikult eesti ühiskonnas tegutseda.

- * Koolide ja muude ürituste kaudu igale lapsele ja noorele anda võimalus enda keelele korralikku alust saada, sest kodude peale saame aina vähem loota, sealpoolne panus olles iga aastaga nõrgem.

► Täienduskoolis on võimalusi
täiendamiseks.

Rahvuskongress 1969
Torontos

Kaksteist aastat hiljem on see resolutsioon siiski
maksev.

Kuna Täienduskooli on mööduvail aastail juba
põhjalikult arutatud, heidame pilgu hoopis lasteaia
peale.

*

Toronto Eesti Seltsi Lasteaed mängib endastmõistetavalt
olulist rolli eestluse säilitamises, võimaldades 120nel
lapsel eesti keeles omavahel mängida, ning algelise
lugemise ja lauluga tutvuda. Kasvatajad pühendavad
palju aega ja energiat sellele, et lastel oleks tore
ja põnev lasteaiaa käia ja õppida.

Ometigi ei suuda lasteaed eriti rikast elamust lastele
pakkuda. Ühiskondlikku toetust on häbiväärselt vähe ja
selle tõttu jääb programm vajaka. Äärmiselt raske on ka
leida sobivaid külalisi, kes nõus tulema ja kes lastele
huvi pakuksid.

Praegune liikmemaks on kohutavalt odav (\$35 aastas) kui võrrelda seda kohaliku lastesõime osavõtumaksuga. Kasvatajate nädalane honorar on vaid \$9 kuni \$11 ja seda veel väsitava viietunnilise töö eest.

Kasvatajad on suuremalt osalt noored ja nii mõnelgi on plaan kooliõpetajaks hakata ning lasteaed pakub neile head praktikavõimalust. Tõsine probleem seisneb aga selles, et ülekaaluv enamus õpetajatest ei räägi korralikku, mõnel juhul isegi mitte vastuvõetavat, eesti keelt.

Kerkib siin küsimus, et kas lasteaia siht on pakkuda odavat lastesõime, või tugevat eestimeelset kasvatust?

*

Tundub hädavajalik midagi ette võtta. Kas ei oleks võimalik:

- * kindlustada, et iga kasvataja eesti keel oleks selge ja puhas?
- * kasvatajate palka tõsta kolme- kui viiekordseks? Sel juhul oleks rohkematel noortel võimalik kaaluda lasteaia-tööst osavõtmist, ning oleks ka juhatusel konkurentsi tõttu võimalik kõige sobivamaid kasvatajaid valida.

Ilma raskuseta võiks:

- * aastase osavõtumaksu tõsta vähemalt \$50 peale.

Soojalt soovitav oleks:

- * vältida praegust olukorda, kus nii eesti keelt oskajad kui ka minimaalse keeleoskusega eraklassi lapsed peavad tunde jagama.

► Noorte kaasahaaramine teatritööle on vajalik. Kongress soovib eesti teatril võimaluste piirides tutvustada uusi voole.

Rahvuskongress 1969
Torontos

Ennekuulmatu juhtum: noorem kui 30 a. eestlane kirjutab eestikeelse näidendi. Seda esitatakse New Yorgi Kultuuripäevadel, Kotkajärve Metsaülikoolis, ning Torontos. Näitemängu osi mängivad erinevatest linnadest kokkutulnud noored, kahe erineva režisööri juhatusel.

Noori on kaasa tõmmatud, näidend on tore, uus, ja huvitav. Elmar Maripuu 'Sündmused sureval planeedil' on olnud graafiliseks näiteks, et noored on võimelised ja valmis tegema eesti teatrit.

Keegi aga Torontos ei toetanud lavastust rahaliselt, ning resultaat oli see, et inimesed tegid seda enda südamest, ning kaotasid raha.

Miks jäi selline initsiatiiv toetamata?

Õnneliku erandina toetas ühiskond õige tublisti hilist Toronto Balti Teatrifestivali.

Et tulevikuski kindlustada säärase ürituste head kordaminekut, kas ei oleks mõtet järgmised kolm punkti käiku viia?

- * jätkata eesti noorte teatritegevuse tõhusat toetust, nii moraalsel kui ka majanduslikul pinnal.
- * tellida töid nende noorte käest, kes endi võimeid kord näidanud; ja kui nende töö vastu huvi tuntakse, siis selle esitamist soodustada.
- * toetada tõlketööd, et varuda algmaterjali eesti näitemängude inglise keeles lavastamiseks. Säärasel viisil võiks tutvustada eesti kultuuri noortele kelle keeleoskus on kehv ja ka kohalikele teatrihuvilistele. Sellisel pinnal on publikut rohkem ning rahapuudus pisut väiksem.

KOKKUVÕTE

lõppsõna

KOKKUVÕTTES:

Tulevik on meie endi kätes. Keegi ei saa ühiskonda meie eest säilitada.

Oluline on tänapäeva realiteeti tajuda ja seda aksepteerida.

Vajalik on intensiivne peeglisse vaatamine. Oleks aeg aususeks.

Hädavajalik on vastastikune amnestia, ilma milleta on koostöö mõeldamatu.

Tuleb otsustada mille poole siirdume, kuna kõike mida endiselt soovisime pole ilmselt võimalik saavutada.

Vajalik on uute ja realistlikute aadete ja sihtide loomine. Ja nende teostamine, isegi juhul, kui sellega kaasnevad majanduslikud raskused.

*

Meil on küllalt elujõudu, et kui soovime, võime ajakohast estovisiooni käiku rakendada.

Tuleb aga veel suuri muudatusi läbi viia, et eestlust värskelt ja elavalt edasi viia.

tänu:

Suur aitäh teile kõigile kes meile kaasa aidanud.
Ilma teieta, ning eriti ilma Ignatius Birbe
püsiva vaimustuseta, ei oleks me siiani jõudnud.

ISSN 0384-8469

PE $\frac{A}{1166}$ 81, 4

MILLEKS RAHVUSLIK

AJAKIRI?

TELLI PAREM

ajakiri!

ILMUB ALATES AASTAST 1976